

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ СЕМЕНА КУЗНЕЦЯ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

на засіданні кафедри
підприємництва і торгівлі
Протокол № 2 від 01.09.2023 р.

ПОГОДЖЕНО

Проректор з навчально-методичної роботи

Каріна НЕМАШКАЛО

ІННОВАЦІЙНЕ ТА ВЕНЧУРНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО

робоча програма навчальної дисципліни (РПНД)

Галузь знань
Спеціальність
Освітній рівень
Освітня програма

**07 «Управління та адміністрування»
076 «Підприємництво та торгівля»
третій (освітньо-науковий)
«Підприємництво та торгівля»**

Статус дисципліни
Мова викладання, навчання та оцінювання

**вибіркова
українська**

Розробник:
к.е.н., доцент

Дар'я БУТЕНКО

Завідувач кафедри
підприємництва і
торгівлі

Марина САЛУН

Гарант програми

Марина САЛУН

**Харків
2023**

ВСТУП

Інноваційність (новаторство) є з ключових функцій підприємницької діяльності. Генерація і реалізація нових ідей сприяє здійсненню НДДКР та втіленню нових проєктів, що в свою чергу, забезпечує конкурентоспроможність бізнесу. Стратегія інноваційного розвитку це вектор економічного зростання, що ґрунтується на постійних та систематичних новаціях, які спрямовані на значне поліпшення діяльності окремої бізнес-структури, галузі або країни в цілому. Інноваційний розвиток передбачає перетворення наявних ресурсів у нові (удосконалені) продукти та послуги з метою забезпечення сильних конкурентних переваг.

Одним з ключових механізмів, який забезпечує інноваційний розвиток необхідними ресурсами для втілення ідей, є венчурне фінансування. Так, досвід найбільш успішних країн у сфері інновацій демонструє, що венчурне підприємництво виступає важливою формою фінансування інноваційних проєктів. Це не лише стимулює інноваційні процеси на рівні окремих підприємств, а й позитивно впливає на ринок інновацій в цілому: підвищує рівень конкуренції, сприяє підвищенню кваліфікації персоналу та підвищенню наукового і виробничо-технічного рівнів.

Мета викладання навчальної дисципліни – формування у здобувачів системи компетентностей, щодо економічного обґрунтування фінансово-інвестиційних рішень під час запровадження та функціонування інноваційного та венчурного підприємництва, а також практичного вирішення проблем комерціалізації інновацій, застосування технологій реалізації нововведень у підприємницькій діяльності.

Завданнями навчальної дисципліни є:

- засвоєння основних концепцій, методології, підходів щодо активізації інноваційного підприємництва;
- розгляд існуючих теорій і практик ведення венчурного бізнесу.

Об'єктом вивчення дисципліни є процес організації та функціонування інноваційного та венчурного підприємництва.

Предметом навчальної дисципліни є принципи, форми і методи ведення інноваційного та венчурного підприємництва.

Результати навчання та компетентності, які формує навчальна дисципліна визначено в табл. 1.

Результати навчання	Компетентності, якими повинен оволодіти здобувач вищої освіти
РН03	ЗК01
РН04	ЗК03
РН05	ЗК04

де РН03 – Застосовувати сучасні інструменти і технології пошуку, оброблення та аналізу інформації, зокрема, статистичні, економіко-математичні

методи аналізу даних великого обсягу та/або складної структури, спеціалізовані бази даних та інформаційно-комунікативні технології, прилади та обладнання.

PH04 – Розробляти та досліджувати концептуальні, математичні, комп'ютерні моделі процесів і систем, ефективно використовувати їх для отримання нових знань та/або створення інноваційних продуктів у сфері підприємництва та торгівлі, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках.

PH05 – Застосовувати сучасні методи та інструменти наукових досліджень та інноваційної діяльності для отримання нових знань та/або розв'язання комплексних проблем у сфері підприємництва та торгівлі, а також у дотичних міждисциплінарних напрямках.

ЗК01. Здатність розв'язувати комплексні проблеми у сфері підприємницької та торговельної діяльності на основі системного наукового світогляду та загального культурного кругозору із дотриманням принципів професійної етики та академічної доброчесності.

ЗК03 – Здатність працювати автономно.

ЗК04 Здатність до міжособистісної взаємодії.

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Інноваційне підприємництво

Тема 1. Сутність інновацій та інноваційного підприємництва

1.1. Інноваційна діяльність як індикатор стану та розвитку економіки.

Визначення інноваційної діяльності. Поняття та сутність інновацій. Вузьке та розширене тлумачення інновацій. Нововведення та інновації – схожість і відмінності. Інноваційне підприємництво.

1.2. Місце та роль інновацій у системі господарювання.

Типи економічного зростання. Чинники переходу господарських систем до інноваційного типу розвитку. Основні ознаки економіки знань. Характеристика показника рівня взаємодії науки та бізнесу. Класифікація світового співтовариства за темпами технологічного та економічного розвитку.

1.3. Класична класифікація інновацій за Й. Шумпетером.

Класифікація інновацій за поширеними класифікаційними ознаками: технологічними параметрами, рівнем новизни, масштабом новизни, сферою застосування, видом ефекту від інновацій. Практичне значення класифікації інновацій.

1.4. Сучасне трактування поняття «інновації»

Характерні ознаки сутності поняття «інновації» в сучасних умовах. Відмінності у категоріях «інновація», «новація» та «нововведення». Основні аспекти інноваційного розвитку: нововведення, новація, інновація, винахід та відкриття. Життєвий цикл нововведень та інновацій.

1.5. Функції інновацій.

Перетворююча функція. Стимулююча функція. Відтворювальна функція. Соціальна функція.

1.6. Етапи, стадії та форми інноваційного процесу

Поняття «інноваційний процес». Цикли та етапи (фази) інноваційного процесу.

Сучасні теорії інноваційного розвитку. Етапи виникнення інновації.

1.7. Сутність інноваційного розвитку.

Принципи інноваційного шляху розвитку. Існуючі моделі інноваційного розвитку.

1.8. Інновації як об'єкти державної політики.

Державне регулювання інноваційної діяльності. Державна підтримка інноваційного підприємництва. Типи інноваційної політики. Інструменти державної підтримки інноваційної діяльності

Тема 2. Сутнісна характеристика інноваційної діяльності та інноваційних процесів

2.1. Становлення та розвиток теорії інновацій.

Еволюція теорій інноваційного розвитку. Теорія інноваційного розвитку Й. Шумпетера. Дослідження інноваційного розвитку С. Кузнеця. Неокласична теорія нововведень Г. Менша та Р. Фостера. Концепції формування технологічних систем і дифузії нововведень.

2.2. Сучасні теорії інноваційного розвитку.

Теорія інтелектуальної технології. Теорія інноваційної економіки і підприємницького суспільства. Соціально-психологічна модель (Х. Барнет, Є. Вітте, Е. Денісон).

2.3. Сучасні світові тенденції розвитку інновацій.

Характерні ознаки інноваційна розвинутих країн. Світові тенденції інноваційного розвитку передбачають.

2.4. Диджеталізація. Теорія інтелектуальних технологій або теорії ринку як глобальної інформаційної системи.

Основні ознаки інформаційного суспільства. Теорія інноваційної економіки і підприємницького середовища, риси інноваційної економіки.

2.5. Інновації та економічне зростання

Розвиток національної інноваційної системи: стимули та перепони. Заходи щодо забезпечення інноваційного розвитку інноваційного підприємництва.

Тема 3. Креативність та інвестування у інноваційному підприємстві

3.1. Концепція «креативного підприємництва».

Творчість у бізнесі. Виникнення ідей у підприємстві. Активний інноваційний пошук. Творчий підхід у бізнес-процесі. Креативне підприємство. Досвід креативного підприємства. Особливості підприємницької творчості. Рівні творчого потенціалу підприємницької структури. Креативні індустрії та їх розвиток в Україні та Світі.

3.2. Сутність креативного менеджменту.

Категорії креативність, креативна діяльність та креативний менеджмент. Завдання креативного менеджменту. Основні теоретико-методичні аспекти креативного менеджменту.

3.3. Інновації – результат творчого процесу.

Творчий процес та його складові. Системний підхід до креативності. Інтелектуальна організація.

3.4. Управління креативністю на підприємстві.

Відмінності між традиційною логікою і логікою ціннісних інновацій. Інтелектуалізація діяльності підприємства.

3.5. Активізація творчого мислення на різних етапах креативного процесу.

Фактори, що впливають на вибор конкретних креативних технік в організаційному середовищі. Креативні техніки на етапі пошуку і визначення можливостей. Креативні техніки на етапі генерування нових ідей.

3.6. Інвестування інноваційного підприємництва.

Основи інвестування в інноваційному підприємстві. Інвестиції згідно наявного законодавства. Функції інвестиційної діяльності. Форми інвестиційної діяльності.

Тема 4. Управління інноваційним розвитком підприємства.

4.1. Сутність і необхідність інноваційного розвитку.

Сутність та принципи інноваційного розвитку підприємств. Етапи розвитку малих і великих підприємств.

4.2. Рівні управління інноваційним розвитком.

Складові управління інноваційним розвитком — формування інноваційного потенціалу, ефективність використання інноваційного потенціалу, стимулювання інноваційної активності персоналу.

4.3. Види інноваційних стратегій та їх співвідношення.

Сутність та зміст інноваційної стратегії організації. Підходи до розробки інноваційної стратегії. Базові та функціональні інноваційні стратегії організації. Класифікація інноваційних стратегій залежно від мети і позиції організації на ринку.

4.4. Форми і методи формування інноваційного потенціалу.

Показники ефективності використання інноваційного потенціалу. Оцінювання інноваційного потенціалу персоналу. Системи винагороди персоналу. Модель внутрішньоорганізаційного навчання персоналу. Стили управління персоналом, що здійснює інноваційну діяльність.

4.5. Інноваційна активність та інноваційний розвиток підприємства.

Сутність категорії «інноваційна активність». Інноваційна активність як конкурентна перевага підприємства. Аналіз та оцінювання інноваційної активності підприємства. Напрями активізації інноваційної діяльності підприємства.

4.6. Організаційні форми інтеграції науки та виробництва.

Сутнісна характеристика бізнес-інкубаторів. Специфіка діяльності бізнес-інкубаторів. Особливості функціонування центрів трансферу технологій, технопарків, технополісів, науково-технічних альянсів та консорціумів.

Змістовий модуль 2. Венчурне підприємництво.

Тема 5. Основні поняття та категорії венчурного бізнесу.

5.1. Сутність венчурного бізнесу та венчурного фінансування.

Характеристики класичного венчурного фінансування. Ключові особливості венчурного бізнесу. Основні переваги венчурного бізнесу.

5.2. Поняття венчурного інвестування та фінансування.

Сутність венчурного інвестування. Види венчурних інвесторів. Особливості венчурного фінансування. Типологія, склад венчурних капіталістів та основні форми зустрічі з венчурними інвесторами.

5.3. Взаємодія ринкових суб'єктів у сфері венчурного капіталу.

Поняття венчурного (ризикового) капіталу. Джерела венчурного капіталу. Особливості взаємодії ринкових суб'єктів у сфері венчурного капіталу.

5.4. Суб'єкти венчурного бізнесу.

Приватні венчурні інвестори. Інституціональні інвестори. Венчурні підприємства (венчурні акцептори). Особливості створення та функціонування венчурних фондів. Інститути спільного інвестування. Компанія з управління активами. Недиверсифіковані інститути спільного інвестування. Корпоративні венчурні фонди. Пайові венчурні фонди. Основні форми та способи взаємодії венчурних інвесторів та венчурних акцепторів.

Тема 6. Особливості формування венчурної політики країн світу та України.

6.1. Венчурна політика США.

Національна асоціація венчурного капіталу США. Створення Компанії інвестицій малого бізнесу. Афілійована структура асоціації «Американські підприємці для економічного росту». Створенням системи автоматичного котирування «Національної асоціації дилерів цінних паперів» (NASDAQ). Фонди викупу. Мезонинні фонди. Корпоративний сектору у США. Індивідуальний сектор венчурного бізнесу.

6.2. Сутність становлення венчурного підприємництва у Європі.

Європейська асоціація венчурного капіталу (EVCA). Європейська асоціація біржових дилерів (EASD). Система автоматичного котирування Європейської асоціації біржових дилерів (EASDAQ). Становлення та розвитку венчурного бізнесу у розрізі європейських країн.

6.3. Формування венчурного підприємництва у Південній Кореї.

Високі бар'єри до входу і виходу венчурного підприємництва. Спроби комерціалізації технологій, що фінансуються державними науково-дослідними інститутами. Внесення до лістингу Асоціації автоматичного квотування дилерів

фондового ринку Кореї (KOSDAQ). Корейський еквівалент ринку NASDAQ для малих компаній.

6.4. Особливості формування венчурного бізнесу в Японії.

Механізм державного регулювання венчурного бізнесу в Японії. Досвід венчурного інвестування. Партнерські фонди. Умови виходу на ринок цінних паперів. Інтерес японських банків до фінансування венчурного бізнесу. Фонди сприяння розвитку.

6.5. Формування венчурної політики в Україні.

Відкриття секції венчурного капіталу при Українській Асоціації Інвестиційного Бізнесу (УАІБ). Основні засади функціонування інститутів спільного інвестування. Фонд прямих інвестицій «Україна». Фонди прямого інвестування Western NIS Enterprise Fund і SigmaVleyzer. Фонд Aventures. Моделі венчурного інноваційного проектування в Україні. Законодавча база та її особливості. Венчурні фонди в Україні. Створення та ефективна реалізація єдиної державної венчурної політики.

Тема 7. Форми та види венчурного підприємництва

7.1. Малі інноваційні підприємства.

Організаційно-правові форми малих інноваційних підприємств (МІП). Основні ознаки науково-виробничої діяльності МІП. Сильні та слабкі сторони МІП. Інжинірингові фірми. Впроваджувальні фірми.

7.2. Основні організаційні форми венчурного бізнесу.

Незалежні малі інноваційні венчурні фірми. Внутрішні венчури. Зовнішні венчури.

7.3. Основні етапи життєвого циклу венчурного підприємства.

Етапи життєвого циклу венчурної фірми. НДДКР. Залучення інвестора. Запуск. Початкове зростання. Прискорене зростання. Стале зростання. Зрілість. Вихід інвестора.

7.4. Техніко-економічне обґрунтування венчурного інноваційного проекту.

Сутність техніко-економічного обґрунтування венчурного інноваційного проекту. Етапи техніко-економічного обґрунтування венчурного проекту.

7.5. Управлінські аспекти у венчурному бізнесі.

Планування діяльності венчурних підприємств. Бізнес-план венчурного інноваційного проекту. Вибір організаційно-правової форми венчурного підприємства. Загальні положення щодо венчурного фінансування. Основні етапи венчурного фінансування. Оцінювання економічної ефективності венчурного фінансування.

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань за навчальною дисципліною наведено в табл. 2

Перелік практичних (семінарських) та / або лабораторних занять / завдань

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. Сутність інновацій та інноваційного підприємництва	Оцінка інноваційних ідей та чинники комерційної успішності інновацій
Тема 2. Сутнісна характеристика інноваційної діяльності та інноваційних процесів	Оцінка інноваційного проєкту підприємства
Тема 3. Креативність та інвестування у інноваційному підприємстві	Генерація інноваційних ідей: дослідження досвіду провідних компаній
Тема 4. Управління інноваційним розвитком підприємства Круглий стіл «Поняття чистого дисконтованого доходу інноваційного проєкту»	Формування уявлення про поняття чистого дисконтованого доходу інноваційного проєкту
Тема 5. Основні поняття та категорії венчурного бізнесу Практичне завдання. Оцінка ефективності інноваційних проєктів	Практичне застосування основ формування інноваційної стратегії в організації
Тема 6. Особливості формування венчурної політики країн світу та України	Оцінка розвитку інноваційної культури
Тема 7. Форми та види венчурного підприємництва	Формування уявлення про форми та види венчурного підприємництва

Перелік самостійної роботи за навчальною дисципліною наведено в табл.

3

Перелік самостійної роботи

Назва теми та / або завдання	Зміст
Тема 1. - 7	Пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою
Тема 1 - 7	Виконання практичних та самостійних завдань
Тема 4	Підготовка до участі у круглому столі

Методи навчання та викладання

У процесі викладання навчальної дисципліни для набуття визначених результатів навчання, активізації освітнього процесу передбачено застосування таких методів навчання, як:

Словесні (лекція (Тема 1, 2), проблемна лекція (Тема 6), лекція-дискусія (Тема 3)).

Наочні (демонстрація (Тема 1-7)).

Практичні (практична робота (Тема 1 – 7), есе (Тема 1, 4), круглий стіл (Тема 4)).

ФОРМИ ТА МЕТОДИ ОЦІНЮВАННЯ

Університет використовує 100-бальну накопичувальну систему оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти.

Поточний контроль здійснюється під час проведення лекційних, практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувача вищої освіти до виконання конкретної роботи і оцінюється сумою набраних балів:

для дисциплін з формою семестрового контролю залік: максимальна сума – 100 балів; мінімальна сума – 60 балів

Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію здобувача вищої освіти.

Семестровий контроль проводиться у формах заліку.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються наступальні контрольні заходи:

Поточний контроль: практичні завдання 20 балів, компетентнісно-орієнтовані завдання 15 балів, дві поточні контрольні роботи по 10 балів, самостійні завдання 15 балів, круглий стіл 10 балів, два колоквиуми по 10 балів.

Семестровий контроль: залік.

Більш детальну інформацію щодо системи оцінювання наведено в робочому плані (технологічній карті) з навчальної дисципліни.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна

1. Диба М. І. Венчурне фінансування: навчальний посібник / М. І. Диба, Ю. О. Гернего. Київ : КНЕУ, 2021. – 144 с.

2. Бутенко Д. С. Пошук шляхів розвитку підприємницької діяльності в Україні / Д. С. Бутенко // Міжнародні економічні та суспільні відносини: стан, проблеми, перспективи розвитку : монографія / за ред. Л. М. Савчук, М. В. Корнеєва. – Дніпро : Пороги, 2021. – С. 69-110. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/26940>

Додаткова

3. Гавриш О. М. Опорний конспект лекцій з дисципліни «Інноваційне підприємництво» для студентів спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». Київ : ДУТ, 2020. – 72 с.

4. Іпполітова І. Я. Технічне переозброєння виробництва як передумова інноваційного розвитку підприємства / І. Я. Іпполітова // Сучасні інноваційно-інвестиційні механізми розвитку національної економіки в умовах євроінтеграції : матеріали VII міжнар. науково-практ. Інтернет-конф., 29 жовт. 2020 р. : тези допов. – Полтава : Нац. ун-т «Полтавська політехніка ім. Юрія Кондратюка», 2020. – С. 161–162. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/24609>

5. Томах В. В. Теоретичні аспекти креативності в управлінській діяльності / В. В. Томах // Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики : міжнар. науково-практ. інтернет-конф. – 2022. – С. 653 – 655. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/28635>

6. Конкурентоспроможність та інновації: проблеми науки та практики: тези доповідей VIII Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, 24 листопада 2023 р. - Харків : ФОП Лібуркіна Л. М., 2023. – 1077 с. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30753>

7. Внукова Н. М. Інноваційний розвиток підприємств в умовах розбудови Індустрії 4.0 / Н.М. Внукова // Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики: Матеріали дванадцятої міжнар. наук.-практ. конф., 8 вересня 2023 р. : тези допов. - Одеса: ОНЕУ, 2023. – С. 100-101. – Режим доступу : <http://www.repository.hneu.edu.ua/handle/123456789/30169>

Інформаційні ресурси

8. Статистична звітність емітентів України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.smida.gov.ua/db/emitent

9. Статистика науки та інновацій: статистична інформація [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.